

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2010-2011

7 JUIN 2011

Proposition de loi visant à promouvoir une objectivation du calcul de la pension alimentaire après divorce

(Déposée par Mme Sabine de Bethune et M. Peter Van Rompuy)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi reprend le texte d'une proposition qui a été déposée à la Chambre des représentants le 27 janvier 2011 (doc. Chambre, n° 53-1133/001).

La loi du 27 avril 2007 réformant le divorce a remplacé intégralement l'article 301 du Code civil. La doctrine fait observer, à juste titre, que le nouvel article 301 du Code civil n'applique pas non plus une méthode uniforme pour chiffrer l'allocation (1). De nombreux points de discorde subsistent, générant une insécurité juridique et un sentiment d'injustice, ce qui engendre également des problèmes lors de l'exécution.

Des problèmes similaires ont été rencontrés lors du calcul des contributions alimentaires que les parents sont tenus de payer au profit de leurs enfants. La loi du 19 mars 2010 visant à promouvoir une objectivation du calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leurs enfants a désormais résolu ces problèmes (2). La doctrine fait dès lors observer, à juste titre, que l'absence de méthode uniforme pour chiffrer la pension alimentaire après divorce va à

(1) Swennen, F., Eggermont, S. et Alofs, E., «De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht», in Senaeve, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (3), p. 24 et sv.; Van Gysel, A.-C., «La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable», in Leleu, Y.-H. et Pire D. (eds.), *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Larcier, 2007, p. 102, n° 91; Voir sous l'ancien droit: Verschelden, G., Boone, K., Brouwers, S., Martens, I. et Verstraete, K., «Overzicht van rechtspraak. Familierecht (2001-2006)», *TPR*, 2007, (141), pp. 606 et sv.; Dandoy, N., «Calcul des pensions alimentaires entre époux et après divorce», *Rev. trim. dr. fam.* 2004, 50.

(2) *Moniteur belge* du 21 avril 2010.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2010-2011

7 JUNI 2011

Wetsvoorstel tot bevordering van een objectieve berekening van de onderhoudsuitkering na echtscheiding

(Ingediend door mevrouw Sabine de Bethune en de heer Peter Van Rompuy)

TOELICHTING

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van een voorstel dat werd ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers op 27 januari 2011 (stuk Kamer, nr. 53-1133/001).

De wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding heeft artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek volledig vervangen. In de rechtsleer wordt terecht opgemerkt dat ook het nieuwe artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek geen eenduidige methodiek hanteert om de uitkering te begroten (1). Er blijven vele discussies rijzen die op zich aanleiding geven tot rechtsonzekerheid en gevoelens van onrechtvaardigheid. Dit leidt ook tot problemen bij de uitvoering.

Gelijkaardige problemen werden ondervonden bij de berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen. Dit wordt nu verholpen door de wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen (2). In de rechtsleer wordt dan ook terecht opgemerkt dat het gebrek aan eenduidige methodiek bij de begroting van de onderhoudsuit-

(1) Swennen, F., Eggermont, S. en Alofs, E., «De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht», in Senaeve, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (3), blz. 24 e.v.; Van Gysel, A.-C., «La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable», in Leleu, Y.-H. en Pire, D. (eds.), *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Larcier, 2007, blz. 102, nr. 91; Zie onder het oude recht: Verschelden, G., Boone, K., Brouwers, S., Martens, I. en Verstraete, K., «Overzicht van rechtspraak. Familierecht (2001-2006)», *TPR*, 2007, (141), blz. 606 e.v.; Dandoy, N., «Calcul des pensions alimentaires entre époux et après divorce», *Rev. trim. dr. fam.*, 2004, 50.

(2) *Belgisch Staatsblad* van 21 april 2010.

l'encontre de cette tendance (1). À l'instar de la loi précitée, la présente proposition de loi entend dès lors objectiver le calcul de la pension alimentaire après divorce.

L'objectivation sert plusieurs objectifs. *Premièrement*, on tente d'accroître la transparence de l'estimation. Le juge ne précise pas suffisamment quelles sont les données qu'il prend en compte. Une transparence accrue sera de nature à améliorer l'exécution, car les personnes sauront pourquoi elles doivent payer un montant donné. Le sentiment que la pension alimentaire a été fixée de manière équitable s'accroîtra.

Deuxièmement, les éclaircissements apportés en ce qui concerne le calcul de la pension alimentaire renforcent la sécurité juridique. La pratique juridique n'est actuellement pas uniforme. Il y a des différences au niveau de l'estimation.

Troisièmement, l'instauration d'une formule d'estimation servira de point de repère (de cadre de référence) lors des négociations sur l'estimation de la pension alimentaire allouée à la suite d'un divorce dans le cadre d'accords, ce qui permettra de supprimer les tensions entre le débiteur d'aliments et le créancier d'aliments.

Dans le cadre de la présente proposition, nous ne souhaitons pas toucher aux choix fondamentaux réalisés lors de la réforme de la pension alimentaire après divorce, mais bien les expliciter et les affiner. La pension alimentaire après divorce est une solidarité poursuivie temporairement qui empêche qu'à la suite du divorce, le partenaire économiquement fort « se débarrasse » purement et simplement du partenaire économiquement faible. Elle vise à protéger le partenaire qui, en raison de choix communs opérés lors de la vie en famille, se retrouve dans une situation économiquement vulnérable après le divorce. L'absence de toute réglementation en la matière aurait en effet pour conséquence que des personnes resteraient mariées par nécessité ou basculeraient dans la précarité après le divorce (2). Une telle situation est inacceptable.

(1) Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (note sous Bruxelles 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), p. 147, n° 1.

(2) Voir l'étude de la Fondation Roi Baudouin et de Comeva, «Un futur qui compte. Évaluation de la situation financière des femmes et de leur risque de pauvreté», 1er mars 2010. Il ressort de cette étude qu'une femme sur deux dépend financièrement de son mari et que 11 % d'entre elles restent avec leur partenaire car elles ne pourraient pas s'en sortir seules financièrement (p. 17).

kering na echtscheiding indruist tegen deze tendens (1). Dit wetsvoorstel wil dan ook naar analogie met voornoemde wet de berekening van de onderhoudsuitkering na echtscheiding objectiveren.

De objectivering dient meerdere doelen. In eerste instantie wordt beoogd de transparantie van de begroting te verhogen. De rechter verduidelijkt onvoldoende met welke gegevens hij rekening houdt. Een grotere transparantie zal zorgen voor een betere uitvoering doordat mensen weten waarom ze een bepaald bedrag moeten betalen. Het gevoel dat de onderhoudsuitkering op een billijke wijze werd vastgelegd neemt toe.

Ten tweede komen de verduidelijkingen aangebracht aan de berekening van de onderhoudsuitkering de rechtszekerheid ten goede. De rechtspraak is vandaag niet uniform. Er bestaan verschillen in begroting.

Ten derde biedt de invoering van een begrotingsformule een houvast (referentiekader) bij de onderhandelingen over de begroting van de onderhoudsuitkering na echtscheiding in het kader van akkoorden en worden op die manier spanningen tussen de onderhoudsplichtige en de onderhoudsgerechtigde weggenomen.

Indieners wensen met dit voorstel niet te raken aan de fundamentele keuzen die werden gemaakt bij hervorming van de onderhoudsuitkering na echtscheiding, maar deze te verduidelijken en te verfijnen. De onderhoudsuitkering na echtscheiding is een tijdelijk voortgezette solidariteit die voorkomt dat door echtscheiding de economisch sterkere partner de economisch zwakkere partner zonder meer « dump »t. Zij beoogt bescherming te bieden aan de partner die omwille van gezamenlijke keuzen tijdens het gezinsleven na echtscheiding in een economisch kwetsbare positie wordt gebracht. De afwezigheid van enige regeling hieromtrent zou er immers toe leiden dat mensen uit noodzaak gehuwd blijven of na echtscheiding in de kansarmoede terecht komen (2). Dergelijke situatie is onaanvaardbaar.

(1) Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), blz. 147, nr. 1.

(2) Zie de studie van de Koning Boudewijnstichting en Comeva, «Berekende toekomst. Peiling naar de financiële situatie van vrouwen en hun kans op armoede», 1 maart 2010. Uit deze studie blijkt dat één op twee vrouwen financieel afhankelijk is van haar man en dat 11 % bij hun partner blijft omdat ze het financieel niet alleen aankunnen (blz. 17).

À l'inverse, l'objectif ne peut être que le partenaire économiquement faible ne fasse rien pour améliorer sa situation. On peut attendre de lui qu'il fournisse des efforts, dans la mesure du possible, pour se réinsérer dans le marché du travail (1). C'est pourquoi la solidarité imposée après le divorce est par principe temporaire (2). Il s'agit d'une solidarité transitoire qui est proportionnelle à l'accroissement de l'autonomie économique du créancier d'aliments.

L'équilibre entre les deux préoccupations précitées doit être recherché concrètement. La loi doit se limiter aux lignes directrices.

Le principe de départ reste que, de préférence, les parties concluent entre elles un accord concernant la pension alimentaire à verser après le divorce (3). Les accords de cette nature doivent être encouragés. Souvent, pareil accord s'inscrit également dans le cadre d'un accord global réglant la liquidation et le partage du patrimoine matrimonial. Ce n'est que si les parties ne parviennent pas à un accord que le juge peut fixer, à la demande de l'un des (ex-)conjoints, une pension alimentaire à verser après le divorce.

Compte tenu de la recherche d'équilibre évoquée plus haut, le droit au bénéfice d'une pension alimentaire après divorce est lié à l'état de besoin du conjoint après le divorce, ainsi qu'à la capacité de l'autre conjoint d'y subvenir (4). Lors de la fixation de la pension alimentaire à verser après le divorce, il convient notamment de tenir compte des éléments suivants (5):

- perspectives professionnelles, âge et état de santé des conjoints;
- éducation des enfants;
- répartition des devoirs pendant le mariage;
- durée du mariage;

(1) Cf. le principe 2:2 élaboré par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans son rapport sur les «Principes de droit européen de la famille et les pensions alimentaires entre époux divorcés».

(2) Cf. le principe 2:8 élaboré par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans son rapport sur les «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(3) Cf. Principe 2:10 développé par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans le rapport intitulé «Principes de droit européen de la famille sur le divorce et les pensions alimentaires entre époux divorcés».

(4) Cf. Principe 2:3 développé par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans le rapport intitulé «Principes de droit européen de la famille sur le divorce et les pensions alimentaires entre époux divorcés».

(5) Cf. Principe 2:4 développé par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans le rapport intitulé «Principes de droit européen de la famille sur le divorce et les pensions alimentaires entre époux divorcés».

Omgekeerd kan het niet de bedoeling zijn dat de financieel zwakkere echtgenoot helemaal niets onderneemt om zijn situatie te verbeteren. Verwacht kan worden dat hij in de mate van het mogelijke inspanningen levert om opnieuw in het arbeidsproces ingeschakeld te worden (1). De opgelegde solidariteit na echtscheiding is om die reden in beginsel tijdelijk (2). Het is een uitdovende solidariteit die in verhouding staat tot de toename van de economische zelfstandigheid van de onderhoudsgerechtigde.

Het evenwicht tussen voornoemde twee bezorgdheden dient *in concreto* gezocht te worden. De wet dient enkel de krijtlijnen uit te tekenen.

Als uitgangspunt blijft daarbij gelden dat partijen bij voorkeur zelf een regeling treffen over de uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding (3). Overeenkomsten hieromtrent dienen gestimuleerd te worden. Vaak maakt dergelijke overeenkomst ook deel uit van een globaal akkoord omtrent de vereffening en verdeling van het huwelijkse vermogen. Slechts indien partijen niet tot een akkoord komen, kan de rechter, op vraag van één van de (gewezen) echtgenoten, een onderhoudsuitkering na echtscheiding bepalen.

Het recht op een onderhoudsuitkering na echtscheiding is gelet op hoger genoemde zoektocht naar een evenwicht afhankelijk van de behoeftigheid van een echtgenoot na echtscheiding en de vermogendheid van de andere echtgenoot om in die behoefte te voorzien (4). Bij de bepaling van de onderhoudsuitkering na echtscheiding dient onder meer rekening gehouden te worden met volgende factoren (5):

- de arbeidsmogelijkheden, leeftijd en gezondheid van de echtgenoten;
- de zorg voor de kinderen;
- de verdeling van zorgtaken tijdens het huwelijk;
- de duur van het huwelijk;

(1) Vgl. beginsel 2:2 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(2) Vgl. beginsel 2:8 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(3) Vgl. beginsel 2:10 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(4) Vgl. beginsel 2:3 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(5) Vgl. beginsel 2:4 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

- train de vie durant le mariage ainsi que
- tout nouveau mariage ou union durable.

Le comportement du conjoint dans le besoin durant le mariage peut exercer une influence sur son droit à bénéficier d'une pension et sur le montant de celle-ci (1).

Le droit à la pension alimentaire s'éteint par le décès de l'un des (ex-)conjointes ou si le créancier d'aliments contracte un nouveau mariage ou vit maritalement avec une autre personne (2).

Concrètement, la présente proposition de loi apporte les modifications suivantes :

1. Clarification du droit à une pension alimentaire après divorce

En vertu de l'article 301, § 2, alinéa 1er du Code civil, l'époux dans le besoin a droit à une pension alimentaire après divorce. On entend par là que l'époux économiquement le plus faible peut se prévaloir d'un droit aux aliments vis-à-vis de l'époux économiquement le plus fort (3). Pour vérifier l'existence de ce droit, il y lieu d'examiner s'il existe un déséquilibre dans l'ensemble de la situation économique personnelle des époux (4). Le fait qu'un ex-époux puisse couvrir son état de besoin grâce à ses propres ressources et possibilités n'est pas déterminant à cet égard (5).

(1) Cf. Principe 2:6 développé par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans le rapport intitulé «Principes de droit européen de la famille sur le divorce et les pensions alimentaires entre époux divorcés».

(2) Cf. Principe 2:9 développé par la Commission pour le droit européen de la famille (<http://www.ceflonline.net/>) dans le rapport intitulé «Principes de droit européen de la famille sur le divorce et les pensions alimentaires entre époux divorcés».

(3) Senaev, P., «De wet van 27 april 2007 tot hervorming van het echtscheidingsrecht. Deel I. De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», *T. Fam.*, 2007, p. 125, n° 83; Voir par exemple Trib. Louvain 4 février 2008, *RABG*, 2008, p. 709, note.

(4) Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), p. 55, n° 2; Swennen, F., Eggermont, S. et Alofs, E., «De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en procesrecht», in Senaev, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Anvers, Intersentia, 2009, p. 1, n° 18 en et la jurisprudence qui y est citée.

(5) Martens, I., «De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», in Senaev, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Anvers, Intersentia, 2008, p. 55, n° 76.

- de levensstandaard tijdens het huwelijk; en
- een nieuw huwelijk of langdurige relatie.

De houding van de behoeftige echtgenoot tijdens het huwelijk kan een invloed uitoefenen op zowel de gerechtigheid op een uitkering als het bedrag van deze uitkering (1).

De gerechtigheid op een onderhoudsuitkering houdt op bij overlijden van één van de (gewezen) echtgenoten of ingeval de onderhoudsgerechtigde een nieuw huwelijk sluit of samenleeft met een andere persoon als waren zij gehuwd (2).

Concreet brengt dit wetsvoorstel volgende wijzigingen aan :

1. Verduidelijking van de gerechtigheid op een onderhoudsuitkering na echtscheiding

Luidens artikel 301, § 2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek heeft de behoeftige echtgenoot recht op een uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding. Hiermee wordt bedoeld dat de economisch zwakste echtgenoot een onderhoudsaanspraak kan laten gelden tegenover de economisch sterkste (3). Om de gerechtigheid na te gaan, moet onderzocht worden of er een onevenwicht bestaat in de persoonlijke globale economische situatie van de echtgenoten (4). Bepalend daarbij is niet of een ex-echtgenoot met eigen middelen en mogelijkheden zijn staat van behoefte kan dekken (5).

(1) Vgl. beginsel 2:6 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(2) Vgl. beginsel 2:9 ontwikkeld door de *Commission on European Family Law* (<http://www.ceflonline.net/>) in hun rapport inzake «Principles of European Family Law regarding divorce and maintenance between former spouses».

(3) Senaev, P., «De wet van 27 april 2007 tot hervorming van het echtscheidingsrecht. Deel I. De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», *T. Fam.*, 2007, blz. 125, nr. 83; Zie bijvoorbeeld Rb. Leuven 4 februari 2008, *RABG*, 2008, blz. 709, noot.

(4) Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), blz. 55, nr. 2; Swennen, F., Eggermont, S. en Alofs, E., «De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en procesrecht», in Senaev, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2009, blz. 1, nr. 18 en de aldaar aangehaalde rechtspraak.

(5) Martens, I., «De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», in Senaev, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, blz. 55, nr. 76.

Dans la jurisprudence, il y a une imprécision concernant la question de savoir si la situation économique globale doit différer «clairement (1)» ou «sensiblement (2)», de sorte qu'un déséquilibre limité ne suffit pas (3). Nous estimons qu'il n'y a aucune raison d'admettre qu'une différence claire ou sensible au niveau de la situation économique globale doit exister avant qu'un droit de principe à une pension alimentaire après divorce ne naisse. Ceci est précisé dans la loi. En l'absence de la moindre directive en la matière, une telle exigence donne sans nul doute lieu à une jurisprudence très divergente: dans un cas, une différence de plus de 500 euros est qualifiée de sensible et dans un autre cas, une différence de 1 000 euros est exigée. De plus, il serait arbitraire de prévoir cela de manière explicite dans la loi.

Les exceptions au droit de principe à une pension alimentaire après divorce sont intégralement maintenues.

Enfin, il est précisé que par «situation économique globale», on entend tous les revenus, charges et possibilités des parties. Cela correspond à l'interprétation courante donnée dans la jurisprudence (4). Il y est également spécifié qu'il y a lieu de tenir compte du capital constitué au cours du mariage. Il arrive que l'un des conjoints ait constitué un capital propre important pendant le mariage. Dans cette situation, il est inéquitable de prendre uniquement en considération les revenus des conjoints.

2. Précision du niveau de référence applicable et de la compensation

Dans un premier temps, le montant minimum pouvant être accordé est précisé. La notion de besoin

(1) Voir par exemple Trib. Termonde 17 avril 2008, AR 07/2772/A, non publ. (disproportion 545 euros); Trib. Termonde 12 juin 2008, AR 07/2297/A, non publ. (disproportion 2 800 euros); Trib. Termonde 19 juin 2008, AR 07/2638/A, non publ. (disproportion 861 euros) uniquement cité dans Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 du Code civil)», (note sous Bruxelles 17 février 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 148, note de bas de page 5.

(2) Voir par exemple: Anvers 13 mai 2009, *RABG*, 2010, 225, note Brouwers, S.; Paix. Jodoigne-Perwé. 2 avril 2008, *Act. Dr. Fam.*, 2008, 194 (disproportion 950 euros).

(3) Trib. Gand 3 juin 2008, AR 07/3426/A, non publ., cité dans Swennen, F., *l.c.*, p. 148, note de bas de page 7; Voir aussi les renvois in Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), p. 56, note de bas de page 8.

(4) Van Gysel, A.-C., «La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable» in Leleu, Y.-H., et Pire, D. (eds.), *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Bruxelles, Larcier, 2007, (91), p. 93, note de bas de page 8; Duelz, A., Brouwers, J.-C., et Fischer, Q., *Le droit du divorce*, Bruxelles, Larcier, 2009, 4e ed., n° 375.

In de rechtspraak bestaat onduidelijkheid over de vraag of het verschil in globale economische situatie «duidelijk (1)» of «gevoelig (2)» moet verschillen zodat een beperkte wanverhouding niet volstaat (3). Indieners zijn van oordeel dat er geen enkele reden bestaat om aan te nemen dat er een duidelijk of gevoelig verschil in globale economische situatie moet bestaan alvorens er een principiële gerechtigheid op een onderhoudsuitkering na echtscheiding ontstaat. Dit wordt verduidelijkt in de wet. Bij afwezigheid van enige richtlijn terzake geeft dergelijk vereiste ongetwijfeld aanleiding tot zeer uiteenlopende rechtspraak waarbij in het ene geval een verschil van meer dan 500 euro als gevoelig wordt gekwalificeerd en in het andere geval een verschil van 1 000 euro wordt geëist. Dit uitdrukkelijk bepalen in de wet zou daarenboven arbitrair zijn.

De uitzonderingen op de principiële gerechtigheid van een uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding blijven integraal behouden.

Ten slotte wordt verduidelijkt dat onder «globale economische situatie» wordt verstaan: alle inkomsten, lasten en mogelijkheden van de partijen. Dit strookt met de gangbare interpretatie in de rechtspraak (4). Daarbij wordt gepreciseerd dat ook rekening gehouden moet worden met het kapitaal opgebouwd tijdens het huwelijk. Het komt voor dat één van de echtgenoten een groot eigen kapitaal heeft opgebouwd tijdens het huwelijk. Het is in die situatie onbillijk enkel rekening te houden met de inkomsten van de echtgenoten.

2. Precisering van de toepasselijke referentiestandaard en de compensatie

In eerste instantie wordt het minimale bedrag dat toegekend kan worden verduidelijkt. Het behoeftebe-

(1) Zie bijvoorbeeld Rb. Dendermonde 17 april 2008, AR 07/2772/A, *onuitg.* (wanverhouding 545 euro); Rb. Dendermonde 12 juni 2008, AR 07/2297/A, *onuitg.* (wanverhouding 2 800 euro); Rb. Dendermonde 19 juni 2008, AR 07/2638/A, *onuitg.* (wanverhouding 861 euro) allen *aangeh.* in Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 148, voetnoot 5.

(2) Zie bijvoorbeeld: Antwerpen 13 mei 2009, *RABG*, 2010, 225, noot Brouwers, S.; Vred. Geldenaken-Perwijs 2 april 2008, *Act. dr. fam.* 2008, 194 (wanverhouding 950 euro).

(3) Rb. Gent 3 juni 2008, AR 07/3426/A, *onuitg.*, *aangeh.* in Swennen, F., *l.c.*, blz. 148, voetnoot 7; Zie verder ook de verwijzingen in Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), blz. 56, voetnoot 8.

(4) Van Gysel, A.-C., «La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable» in Leleu, Y.-H. en Pire, D. (eds.), *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Brussel, Larcier, 2007, (91), blz. 93, voetnoot 8; A. Duelz, Brouwers, J.-C. en Fischer, Q., *Le droit du divorce*, Brussel, Larcier, 2009, 4e ed., nr. 375.

est définie comme dans le droit commun en matière d'entretien (article 205 du Code civil). La définition donnée par la Cour de cassation (1) est ancrée dans la loi. L'état de besoin d'un créancier d'aliments est apprécié sur la base des conditions de vie normales dans lesquelles il évoluait en raison de sa situation sociale. Il est admis que le montant couvrant l'état de besoin excède en tout cas le revenu d'intégration (2).

Le montant maximum pouvant être accordé s'élève soit au tiers du revenu du conjoint débiteur d'aliments soit au montant permettant au créancier d'aliments d'assurer son existence dans des conditions équivalentes à celles qui existaient durant la vie commune. Accorder un montant supérieur est contraire à la nature de la solidarité entre ex-conjoints (3). Ce dernier point est à présent précisé dans la loi.

Entre les deux montants, le juge dispose d'une marge d'appréciation. Cette marge d'appréciation fait actuellement l'objet de nombreuses discussions. Conformément à l'article 301, § 3, du Code civil, le juge tient compte des revenus et possibilités des conjoints et de la dégradation significative de la situation économique du bénéficiaire. Pour apprécier cette dégradation, le juge se fonde notamment sur la durée du mariage, l'âge des parties, leur comportement durant le mariage quant à l'organisation de leurs besoins, la charge des enfants pendant la vie commune ou après celle-ci. Le juge peut décider le cas échéant que la pension sera dégressive et déterminer dans quelle mesure elle le sera.

(1) Cass. 12 octobre 2009, *Act. dr. fam.*, 2009, 199, note Van Gysel, A.-C., dans le jugement à l'origine de cet arrêt de cassation, le tribunal a jugé que la dégradation significative n'était pas causée par la diminution des revenus, mais par l'augmentation des charges résultant du loyer.

(2) Comp. J.P. Forest 7 mai 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1234; Martens, I., « De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting », in Senaeve, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Anvers, Intersentia, 2008, n° 98; Swennen, F., Eggermont, S. et Alofs, E., « De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht », in Senaeve, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Anvers, Intersentia, 2009, (3), n° 28; Van Gysel, A.-C., « La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable », in Leleu, Y.-H., et Pire, D. (eds.), *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Larcier, 2007, p. 103, n° 91.

(3) Comp. Senaeve, P., *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Louvain, Acco, 2008, 11e ed., n° 1670; Dandoy, N., « La dégradation significative de la situation économique de l'époux demandeur de la pension après divorce », (note sous Trib. Nivelles 26 février 2008), *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, (483), 485.

grip wordt ingevuld zoals in het gemene onderhoudsrecht (art. 205 BW). De definitie van het Hof van Cassatie (1) wordt in de wet verankerd. De staat van behoefte van een onderhoudsuitkeringsgerechtigde wordt beoordeeld op grond van de normale levensomstandigheden waarin hij wegens zijn sociale situatie verkeerde. Aangenomen wordt dat het bedrag dat de staat van behoefte dekt in ieder geval meer bedraagt dan het leefloon (2).

Het maximale bedrag dat toegekend kan worden bedraagt hetzij een derde van het inkomen van de uitkeringsplichtige echtgenoot hetzij het bedrag dat de uitkeringsgerechtigde in staat kan stellen in zijn bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven. Meer toekennen is strijdig met de aard van de nahuwelijkse solidariteit (3). Dit laatste wordt nu verduidelijkt in de wet.

Daartussen beschikt de rechter over een beoordelingsmarge. Over die beoordelingsmarge bestaat actueel veel discussie. Luidens artikel 301, § 3, van het Burgerlijk Wetboek houdt de rechter rekening met de inkomsten en mogelijkheden van de echtgenoten en met de aanzienlijke terugval van de economische situatie van de uitkeringsgerechtigde. Om die terugval te waarden, baseert de rechter zich met name op de duur van het huwelijk, de leeftijd van partijen, hun gedrag tijdens het huwelijk inzake de organisatie van hun noden en het ten laste nemen van de kinderen tijdens het samenleven of daarna. De rechter kan indien nodig beslissen dat de uitkering degressief zal zijn en in welke mate.

(1) Cass. 12 oktober 2009, *Act. dr. fam.*, 2009, 199, noot Van gysel, A.-C., in het vonnis dat aan de basis lag van dit cassatiearrest oordeelde het de rechtbank dat de aanzienlijke terugval werd veroorzaakt niet door de vermindering van de inkomsten, maar wel doordat er een verhoging van de lasten optrad voortvloeiend uit de huur.

(2) Vgl. Vred. Vorst 7 mei 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1234; Martens, I., « De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting », in Senaeve, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, nr. 98; Swennen, F., Eggermont, S. en Alofs, E., « De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht », in Senaeve, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (3), nr. 28; Van Gysel, A.-C., « La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable », in Leleu, Y.-H. en Pire, D. (eds.), *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Larcier, 2007, blz. 103, nr. 91.

(3) Vgl. Senaeve, P., *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 11e ed., nr. 1670; Dandoy, N., « La dégradation significative de la situation économique de l'époux demandeur de la pension après divorce », (noot onder Rb. Nijvel 26 februari 2008), *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, (483), 485.

Une première contestation survient en ce qui concerne le niveau de référence pour évaluer la dégradation significative de la situation économique. Dans la pratique juridique, il existe actuellement trois tendances (1). Selon une première tendance, la situation économique après le divorce doit être comparée avec la situation avant le mariage. L'augmentation vise alors à compenser la non-utilisation ou la sous-utilisation de la capacité de gain en raison du mariage ou pendant celui-ci. La dégradation due au mariage est donc déterminante à cet égard (2). Selon une deuxième tendance, la situation économique après le divorce doit être comparée avec la situation pendant le mariage, de sorte que la dégradation due au divorce est déterminante en l'occurrence (3). Une dernière tendance estime que le niveau de vie pendant la cohabitation maritale est également le niveau de référence pour l'évaluation de la pension alimentaire, étant entendu qu'il doit y avoir, actuellement, une dégradation significative par rapport à ce niveau de vie et que les dépenses de luxe de cette période ne sont plus prises en compte (4). En outre, dans certains jugements, la conception suivie n'est pas claire (5).

L'existence de plusieurs conceptions nuit à la sécurité juridique. Les auteurs décident dès lors expressément d'inscrire la deuxième conception dans

(1) Voir J. Paix Liège 17 mars 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1228; Brouwers, J.-C., «Le nouvel article 301 du Code civil et le droit transitoire», *Div. Act.*, 2007, (110), 115; Dandoy, N., «La réforme du divorce: les effets alimentaires», *Rev. trim. dr. fam.* 2007, (1065), 1078-1079; Dandoy, N., «La dégradation significative de la situation économique de l'époux demandeur de la pension après divorce», (note sous Civ. Nivelles 26 février 2008), *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, (483), 484-485; Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR* 2010, (55), 60-64; Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (note sous Bruxelles 17 février 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 150-153; Swennen, F., Eggermont, S. et Alofs, E., «De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht», in Senaev, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Anvers, Intersentia, 2009, (3), 24-28 et la jurisprudence qui y est citée.

(2) Voir par exemple: J. Paix Forest 7 mai 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1234; J. Paix Wavre (2e canton) 2 décembre 2008, *Act. dr. fam.* 2009, 54; Bruxelles 17 février 2009, *T. Fam.* 2009, 141, note Swennen, F.; Anvers 13 mai 2009, *RABG* 2010, 225, note Brouwers, S.

(3) Voir par exemple: Civ. Nivelles 26 février 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 481, note Dandoy, N.; Brouwers, S., «Het «alsof er geen huwelijk was geweest-criterium» bij het begroten van de uitkering na echtscheiding», (note sous Anvers 13 mai 2009), *RABG*, (228), 233-236.

(4) Voir par exemple: Civ. Arlon 16 janvier 2009, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 448.

(5) Voir par exemple: Civ. Tongres (1e ch.) 11 décembre 2007, RG 07/1452/A, non publ.; Civ. Dendermonde (3e ch.) 20 mars 2008, RG 07/2089/A, non publ.; Civ. Hasselt (6e ch.) 17 juin 2008, RG 07/2172/A, non publ.; J. Paix Jodoigne-Perwez 2 avril 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 194, tous cités par Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), p. 63.

Een eerste betwisting rijst met betrekking tot de referentiestandaard ter beoordeling van de aanzienlijke terugval van de economische situatie. In de rechtspraktijk bestaan actueel een drietal opvattingen (1). Volgens een eerste opvatting dient de economische situatie na echtscheiding vergeleken te worden met de situatie van vóór het huwelijk. De verhoging strekt er dan toe de niet- of onderbenutting van het verdienvermogen wegens of tijdens het huwelijk te compenseren. De terugval wegens het huwelijk is hierbij aldus bepalend (2). Naar luid van een tweede strekking moet de economische situatie na de echtscheiding worden vergeleken met de situatie tijdens het huwelijk, zodat de terugval wegens de echtscheiding hier bepalend is (3). Een laatste strekking is van oordeel dat de levensstandaard van tijdens de huwelijkse samenwoning ook de referentiestandaard is voor de begroting van de uitkering, met dien verstande dat thans een aanzienlijke terugval ten opzichte van die levensstandaard moet zijn gemaakt en dat luxe-uitgaven uit die periode niet meer worden verrekend (4). Er zijn ook een aantal uitspraken waar niet duidelijk is welke opvatting werd gevolgd (5).

Het bestaan van meerdere opvattingen komt de rechtszekerheid niet ten goede. Indieners opteren daarom uitdrukkelijk om de tweede opvatting in te

(1) Zie Vred. Luik 17 maart 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1228; Brouwers, J.-C., «Le nouvel article 301 du Code civil et le droit transitoire», *Div. Act.*, 2007, (110), 115; Dandoy, N., «La réforme du divorce: les effets alimentaires», *Rev. trim. dr. fam.* 2007, (1065), 1078-1079; Dandoy, N., «La dégradation significative de la situation économique de l'époux demandeur de la pension après divorce», (noot onder Rb. Nijvel 26 februari 2008), *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, (483), 484-485; Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), 60-64; Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 150-153; Swennen, F., Eggermont, S. en Alofs, E., «De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht», in Senaev, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (3), 24-28 en de aldaar aangehaalde rechtspraak.

(2) Zie bijvoorbeeld: Vred. Vorst 7 mei 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1234; Vred. Waver (2e kanton) 2 december 2008, *Act. dr. fam.*, 2009, 54; Brussel 17 februari 2009, *T. Fam.*, 2009, 141, noot Swennen, F.; Antwerpen 13 mei 2009, *RABG*, 2010, 225, noot Brouwers, S.

(3) Zie bijvoorbeeld: Rb. Nijvel 26 februari 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 481, noot Dandoy, N.; Brouwers, S., «Het «alsof er geen huwelijk was geweest-criterium» bij het begroten van de uitkering na echtscheiding», (noot onder Antwerpen 13 mei 2009), *RABG*, (228), 233-236.

(4) Zie bijvoorbeeld: Rb. Aarlen 16 januari 2009, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 448.

(5) Zie bijvoorbeeld: Rb. Tongeren (1e k.) 11 december 2007, AR 07/1452/A, onuitg.; Rb. Dendermonde (3e k.) 20 maart 2008, AR 07/2089/A, onuitg.; Rb. Hasselt (6e A k.) 17 juni 2008, AR 07/2172/A, onuitg.; Vred. Geldenaken-Perwijs 2 april 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 194, allen aangeh. door Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), p. 63.

la loi. La dégradation significative de la situation économique est donc évaluée en comparant la capacité de gain actuelle avec le niveau de vie pendant la cohabitation maritale. Il s'agit en effet d'une solidarité poursuivie temporairement. C'est aussi pour cette raison qu'il est prévu que le juge peut augmenter le montant en cas de dégradation significative de la situation économique. Une fois qu'il a constaté une dégradation économique significative et qu'il en a évalué le montant, le juge est tenu d'examiner si cette dégradation économique significative doit être entièrement ou partiellement compensée. Le juge apprécie souverainement si la dégradation est significative (1).

Une controverse divise les praticiens du droit en ce qui concerne le rôle de la durée du mariage, de l'âge des parties, de leur comportement durant le mariage quant à l'organisation de leurs besoins(en général) et la charge des enfants pendant la vie commune ou après celle-ci (en particulier). Selon une première conception, ces critères sont importants pour apprécier la situation économique actuelle. Dans cette optique, on peut s'attendre à ce qu'un ex-conjoint âgé ou ayant été marié longtemps ne puisse pas s'insérer ou se réinsérer aussi rapidement ou de manière aussi importante sur le marché du travail (2). Dans une telle interprétation, ces critères font partie intégrante de l'appréciation des moyens et des possibilités des parties. Selon une deuxième conception, ces critères ont une deuxième signification distincte, notamment lorsqu'il s'agit d'apprécier si la dégradation économique significative doit être entièrement ou partiellement (3) compensée (4).

Nous choisissons d'inscrire explicitement cette deuxième tendance dans la loi. La dégradation économique significative est par conséquent entièrement ou partiellement compensée, compte tenu des facteurs suivants :

- la durée du mariage;
- l'âge des parties;
- leur comportement durant le mariage quant à l'organisation de leurs besoins, la charge des enfants pendant la vie commune ou après celle-ci.

(1) Cass. 12 octobre 2009, *Act. dr. fam.*, 2009, 199, note Van Gysel, A.-C.

(2) Voir par exemple : J. P. Forêt, 7 mai 2008, *Rev. trim. dr. fam.* 2008, 1234.

(3) Voir par exemple : Trib. Nivelles, 13 mai 2008, *Act. Dr. fam.*, 2008, 190.

(4) Dandoy, N., «La dégradation significative de la situation économique de l'époux demandeur de la pension après divorce», (note sous Trib. Nivelles, 26 février 2008), *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, (483), 485-486.; Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (note sous Bruxelles, 17 février 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 153; Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *RGDC*, 2010, (55), 64.

schrijven in de wet. De aanzienlijke terugval in de economische situatie wordt bijgevolg beoordeeld door de huidige verdien capaciteit te vergelijken met de levensstandaard van tijdens de huwelijkse samenleving. Het betreft immers een tijdelijk voortgezette solidariteit. Om die reden wordt ook bepaald dat de rechter het bedrag kan verhogen bij een aanzienlijke terugval in de economische situatie. Eens vastgesteld dat er een aanzienlijke economische terugval is en het bedrag ervan te hebben begroot, is de rechter ertoe gehouden om te onderzoeken of deze aanzienlijke economische terugval geheel of gedeeltelijk moet gecompenseerd worden. De rechter beoordeelt soeverein of de terugval aanzienlijk is (1).

In de rechtspraak bestaat ook betwisting omtrent de rol van de duur van het huwelijk, de leeftijd van de partijen of hun gedrag tijdens het huwelijk inzake organisatie van hun noden (in het algemeen) en het ten laste nemen van de kinderen tijdens het samenleven of daarna (in het bijzonder). Naar luid van een eerste opvatting zijn deze criteria van belang ter beoordeling van de huidige economische situatie. In die optiek zou van ex-echtgenoten op leeftijd of na een lange huwelijksduur een minder snelle of omvangrijke (her)inschakeling in de arbeidsmarkt kunnen worden verwacht (2). Zo geïnterpreteerd maken deze criteria deel uit van de beoordeling van de middelen en mogelijkheden van de partijen. Volgens een tweede opvatting komt er aan deze criteria een afzonderlijke betekenis toe en met name bij de beoordeling of de aanzienlijke economische terugval geheel of gedeeltelijk (3) moet gecompenseerd worden (4).

Indieners opteren om deze tweede strekking uitdrukkelijk in de wet in te schrijven. De aanzienlijke economische terugval wordt bijgevolg geheel of gedeeltelijk gecompenseerd rekening houdende met volgende factoren :

- de duur van het huwelijk;
- de leeftijd van partijen;
- hun gedrag tijdens het huwelijk inzake de organisatie van hun noden en het ten laste nemen van de kinderen tijdens het samenleven of daarna.

(1) Cass. 12 oktober 2009, *Act. dr. fam.*, 2009, 199, noot Van Gysel, A.-C.

(2) Zie bijvoorbeeld : Vred. Vorst 7 mei 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1234.

(3) Zie bijvoorbeeld : Rb. Nijvel 13 mei 2008, *Act. Dr. fam.*, 2008, 190.

(4) Dandoy, N., «La dégradation significative de la situation économique de l'époux demandeur de la pension après divorce», (noot onder Rb. Nijvel 26 februari 2008), *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, (483), 485-486.; Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 153; Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), 64.

Il pourrait être injuste qu'un conjoint sans qualifications et n'ayant jamais travaillé se retrouve, après un long mariage ou à un âge avancé, avec une pension équivalente au salaire de base en question. Il pourrait être tout aussi injuste de dénier au conjoint actif qui n'a pas perdu de capacité de gains tout avantage en termes de niveau de vie acquis au cours de la vie conjugale en commun (1).

Enfin, le juge peut toujours décider, si nécessaire, que la pension sera dégressive, et déterminer dans quelle mesure elle le sera. Cette mesure s'inscrit dans le cadre de la solidarité transitoire et permet une meilleure approche de l'équilibre susmentionné. Les facteurs précités jouent également un rôle important en l'espèce.

3. Définition des revenus

Afin d'éviter les controverses, la loi définit la notion de revenus. On entend en premier lieu par «revenus» les revenus de toute nature, sous déduction des charges fiscales et sociales qui les grèvent et des frais professionnels et autres nécessaires pour les obtenir ou les conserver (2).

Cette définition consolide la jurisprudence existante. À l'heure actuelle, le revenu net est estimé sur la base du revenu brut, déduction faite des charges sociales et fiscales (3). Il va de soi que les frais professionnels et autres nécessaires pour l'obtenir ou les conserver doivent également être déduits.

Nous estimons que la contribution alimentaire imposée au conjoint débiteur d'aliments en application des articles 203, 203bis, 336 ou 353-14 du Code civil, ou encore l'engagement pris en matière de contribution alimentaire à l'égard de l'enfant ou des enfants du débiteur d'aliments en vertu de l'article 1288, alinéa 1er, 3°, du Code judiciaire ou d'une convention notariée ou homologuée doit également être déduit de ses revenus lorsqu'il s'agit de fixer le revenu net. Ces contributions alimentaires sont toutes dues au profit d'un enfant du débiteur d'aliments. Étant donné qu'il peut s'agir soit d'un enfant commun, soit d'un enfant issu d'une précédente relation, la proposition de loi renvoie également à l'article 1288, alinéa 1er, 3°, du Code judiciaire (précédent mariage dissous par un

(1) Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (note sous Bruxelles, 17 février 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 153.

(2) Cf. proposition de loi portant réforme du divorce (Marghem et consorts), DOC 52-2303/001, p. 15.

(3) Van Der Velpen, E., «Overzicht van rechtspraak (2000-2005) — De onderhoudsuitkering tussen ex-echtgenoten na echtscheiding op grond van bepaalde feiten», *EJ*, 2005, (142), p. 152 et les références y mentionnées.

Het kan onbillijk zijn om een ongeschoolde echtgenoot die nooit heeft gewerkt, na een lang huwelijk of op oudere leeftijd terug te laten vallen op een uitkering ter grootte van het betreffende basisloon. Het kan eveneens onbillijk zijn om een werkende echtgenoot die geen verdien capaciteit heeft verloren, elk voordeel in de levensstandaard van tijdens de huwelijkse samenwoning te ontzeggen (1).

Ten slotte kan de rechter nog steeds beslissen, indien nodig, dat de uitkering degressief zal zijn en in welke mate. Dit kadert binnen de uitdovende solidariteit en laat toe het hoger genoemde evenwicht beter te benaderen. Hoger genoemde factoren spelen ook hier een belangrijke rol.

3. Definitie van inkomsten

In de wet wordt een definitie van inkomen opgenomen teneinde alle controverses dienaangaande te voorkomen. Onder «inkomen» wordt in eerste instantie verstaan: inkomsten van allerlei aard, na aftrek van de erop verschuldigde fiscale en sociale lasten en van de beroeps- en andere kosten die noodzakelijk zijn om ze te verkrijgen of te behouden (2).

Deze definitie vormt een consolidatie van de bestaande rechtspraak. Het netto-inkomen wordt actueel begroot door van het bruto-inkomen de sociale en fiscale lasten af te trekken (3). Uiteraard dienen ook de beroeps- en andere kosten die noodzakelijk zijn om ze te verkrijgen of te behouden ervan afgetrokken te worden.

Indieners zijn van oordeel dat ook de onderhoudsbijdrage die de uitkeringsplichtige echtgenoot werd opgelegd bij toepassing van de artikelen 203, 203bis, 336 of 353-14 van het Burgerlijk Wetboek of de krachtens artikel 1288, eerste lid, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek of de krachtens een notariële of gehomologeerde overeenkomst aangegane verbintenis met betrekking tot de onderhoudsbijdrage voor het kind of de kinderen van de onderhoudsplichtige, van diens inkomen moet afgetrokken worden om het netto-inkomen te bepalen. Het betreffen allen onderhoudsbijdragen die verschuldigd zijn ten behoeve van een kind van de onderhoudsplichtige. Dit kind kan zowel een gemeenschappelijk kind als een kind uit een vorige relatie zijn, vandaar dat ook gewag wordt

(1) Vgl. Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 153.

(2) Vgl. Wetsvoorstel tot hervorming van het echtscheidingsrecht (Marghem c.s.), DOC 52-2303/001, blz. 15.

(3) Van Der Velpen, E., «Overzicht van rechtspraak (2000-2005) — De onderhoudsuitkering tussen ex-echtgenoten na echtscheiding op grond van bepaalde feiten», *EJ*, 2005, (142), blz. 152 en de aldaar aangehaalde referenties.

divorce par consentement mutuel, par exemple). De cette façon, nous confirmons que l'obligation alimentaire vis-à-vis des enfants non indépendants prime celle qui existe vis-à-vis de l'ex-époux (1).

Toutefois, si la contribution alimentaire destinée aux enfants non autonomes du débiteur d'aliments est fixée après le prononcé de la décision relative à la pension alimentaire destinée à l'ex-époux, le débiteur d'aliments peut requérir la révision de la pension alimentaire sur la base de l'article 301, § 7, alinéa 1er, du Code civil. Il faut admettre qu'il s'agit d'une circonstance nouvelle et indépendante de la volonté des parties, du moins si cette contribution a été fixée par une décision judiciaire.

4. Clarification de la durée de la pension alimentaire après divorce

La présente proposition vise à apporter deux précisions quant à la durée de la pension alimentaire après divorce.

Un premier problème est lié à la durée qui est en principe, celle de la pension alimentaire après divorce. Selon une première conception, le droit à la pension alimentaire ne peut excéder la durée du mariage à compter du moment où la décision relative au divorce est coulée en force de chose jugée. À l'expiration de cette période, l'ex-conjoint bénéficie à nouveau du droit limité visé à l'article 301, § 4, alinéa 2, du Code civil (2). Une autre tendance fondée sur le caractère en principe imprescriptible des décisions en matière de pensions alimentaires, considère que la période maximale ne prend cours qu'à compter du premier octroi de la pension (3). Eu égard à l'équilibre évoqué ci-dessus,

(1) Voir Senaeve, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, 2, Louvain, Acco, 2009, n° 1981.

(2) Brouwers, J.-C., « Dix questions controversées sur le terrain des effets alimentaires du divorce », *Act. dr. fam.*, 2008, (49), p. 51-52; Duelz, A., Brouwers, J.-C., et Fischer, Q., *Le droit du divorce*, Bruxelles, Larcier, 2009, 4e éd., n° 387; Martens, I., « De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting », in Senaeve, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Anvers, Intersentia, 2008, n° 106; Senaeve, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Louvain, Acco, 2008, 11e éd., n° 1683; Van Gysel, A.-C., « La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable » in Leleu, Y.-H., et Pire, D., *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Bruxelles, Larcier, 2007, p. 118, n° 91; Swennen, F., « Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW) », (note sous Bruxelles 17 février 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 154.

(3) Brouwers, S., *Alimentatie in APR*, Malines, Kluwer, 2009, n° 941; Dandoy, N., « La réforme du divorce: les effets alimentaires », *Rev. trim. dr. fam.*, 2007, (1065), p. 1081; Fierens, J., « Le nouveau droit du divorce ou le syndrome Lucky Luke », *Droit de la famille, in Recyclage en droit*, Liège, Anthémis, 2007, p. 31, n° 55; Voir par exemple: Trib. Arlon 9 juillet 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 431.

gemaakt van artikel 1288, eerste lid, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek (vorige huwelijk bijvoorbeeld ontbonden door EOT). Hiermee bevestigen indieners dat de onderhoudsplicht ten aanzien van de niet-zelfstandige kinderen voorrang heeft op de onderhoudsplicht ten aanzien van de ex-echtgenoot (1).

Ingeval de onderhoudsbijdrage voor de niet-zelfstandige kinderen van de onderhoudsplichtige echter wordt bepaald na de uitspraak over de onderhoudsuitkering voor de ex-echtgenoot, kan de onderhoudsplichtige de herziening van de onderhoudsuitkering vragen op grond van paragraaf 7, eerste lid van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek. Aangenomen moet worden dat dit een nieuwe omstandigheid is buiten de wil van de partijen, althans voor zover deze onderhoudsbijdrage bij een gerechtelijke uitspraak werd vastgesteld.

4. Verduidelijking van de duur van de onderhoudsuitkering na echtscheiding

Dit voorstel beoogt verduidelijking te brengen omtrent twee onduidelijkheden op het vlak van de duur van de onderhoudsuitkering na echtscheiding.

Een eerste knelpunt houdt verband met de principiële duur van de onderhoudsuitkering na echtscheiding. Volgens een eerste opvatting bestaat de uitkeringsgerechtigheid maximaal voor de duur van het huwelijk te rekenen vanaf het ogenblik dat de echtscheidingsuitspraak kracht van gewijsde krijgt. Na het verstrijken van deze periode valt de ex-echtgenoot terug op de beperkte gerechtigheid bedoeld in artikel 301, § 4, tweede lid van het Burgerlijk Wetboek (2). Een andere strekking is op grond van de principiële onverjaarbaarheid van onderhoudsuitkeringen van oordeel dat de maximale periode slechts ingaat vanaf de eerste toekenning van de uitkering (3).

(1) Zie Senaeve, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, 2, Leuven, Acco, 2009, nr. 1981.

(2) Brouwers, J.-C., « Dix questions controversées sur le terrain des effets alimentaires du divorce », *Act. dr. fam.*, 2008, (49), p. 51-52; A. Duelz, Brouwers, J.-C. en Fischer, Q., *Le droit du divorce*, Brussel, Larcier, 2009, 4e éd., nr. 387; Martens, I., « De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting », in Senaeve, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, nr. 106; Senaeve, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2008, 11e éd., nr. 1683; Van Gysel, A.-C., « La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiable » in Leleu, Y.-H. en Pire, D., *La réforme du divorce. Première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Brussel, Larcier, 2007, blz. 118, nr. 91; Swennen, F., « Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW) », (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 154.

(3) Brouwers, S., *Alimentatie in APR*, Mechelen, Kluwer, 2009, nr. 941; Dandoy, N., « La réforme du divorce: les effets alimentaires », *Rev. trim. dr. fam.*, 2007, (1065), blz. 1081; Fierens, J., « Le nouveau droit du divorce ou le syndrome Lucky Luke », *Droit de la famille, in Recyclage en droit*, Luik, Anthémis, 2007, blz. 31, nr. 55; Zie bijvoorbeeld: Rb. Aarlen 9 juli 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 431.

qui se traduit par une solidarité limitée dans le temps après un divorce, nous estimons qu'il convient de clarifier la loi conformément à la première conception (1).

Une deuxième imprécision a trait à la durée concrète de la pension. Selon une première tendance, il convient de déterminer systématiquement la durée pour laquelle la pension est accordée, même s'il s'agit de la durée légale maximale (2). Selon une autre conception, seule la durée qui diffère de la durée maximale légale doit être explicitement mentionnée dans le dispositif (3). La jurisprudence se révèle discordante à cet égard (4). Nous choisissons que le juge mentionne systématiquement la durée dans le jugement, ce qui favorisera la transparence et la clarté. Cette obligation est intégrée dans l'obligation de motivation particulière (voir *infra*). L'octroi de la pension alimentaire pour une période plus courte que le mariage en vue d'insérer un moment d'évaluation est rendu impossible de ce fait (5). Nous considérons qu'il est préférable de clarifier le statut juridique du créancier d'aliments dans les plus brefs délais (6). Le débiteur d'aliments peut toujours demander à modifier ou à supprimer la pension conformément à l'article 301, § 7, alinéa 1er, du Code civil. Il est dès lors exclu de prolonger la pension alimentaire en l'absence de circonstances exceptionnelles.

Enfin, cette proposition de loi précise que la prorogation pour circonstances exceptionnelles doit être demandée dans les trois mois qui précèdent la fin

(1) Comp. F. APS, «Evaluatie en toekomstperspectieven van de Echtscheidingswet 2007. Het verhaal van het badwater en het kind ...», *RW*, 2009-2010, (1754), 1765.

(2) Senaev, P., «De wet van 27 april 2007 tot hervorming van het echtscheidingsrecht. Deel I. De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk», *T. Fam.*, 2007, (103), n° 102; Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (note sous Bruxelles 17 février 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 155.

(3) Martens, I., «De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», in Senaev, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Anvers, Intersentia, 2008, n° 103.

(4) Voir par exemple: Pas de limitation dans le temps: Trib. Liège 6 décembre 2007, *Act. dr. fam.*, 2008, 44, note Carre, D.; *JLMB* 2008, 347, Pire, D.; Paix. Woluwé-Saint-Lambert 18 février 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 182; Paix. Fontaine-l'Évêque 22 mai 2008, *JLMB*, 2008, 1385; *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1243; Mention explicite de la durée maximale: Liège 16 avril 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 176; Bruxelles 5 juin 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 177; Paix. Jodoigne-Perwez 2 avril 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 431; Mention d'une période plus courte: Trib. Arlon 24 octobre 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 444.

(5) Voir par exemple: Trib. Nivelles (7e ch.) 13 mai 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 190.

(6) Comp. Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *RGDC*, 2010, (55), 67.

Gelet op het hoger genoemde evenwicht dat vertolkt wordt door een in de tijd beperkte solidariteit na echtscheiding, zijn indieners van oordeel dat de wet verduidelijkt moet worden overeenkomstig de eerste opvatting (1).

Een tweede onduidelijkheid houdt verband met de concrete duur van de uitkering. Volgens een eerste strekking moet steeds bepaald worden voor welke duur de uitkering wordt toegekend, zelfs indien het gaat om de wettelijke maximumduur (2). Naar luid van een andere opvatting moet enkel de duur die van het wettelijk maximum afwijkt uitdrukkelijk in het dictum worden vermeld (3). De rechtspraak blijkt uiteenlopend te zijn (4). Indieners opteren ervoor dat de rechter steeds de duur vermeldt in het vonnis. Dit komt de duidelijkheid en transparantie ten goede. Deze verplichting wordt opgenomen bij de bijzondere motiveringsplicht (zie *infra*). De toekenning van de onderhoudsuitkering voor een kortere duur dan het huwelijk met het oog op de inlating van een evaluatiemoment wordt hiermee onmogelijk gemaakt (5). Indieners zijn van oordeel dat de rechtspositie van de onderhoudsgerechtigde best zo snel mogelijk duidelijk wordt gemaakt (6). De onderhoudsplichtige kan steeds een wijziging of opheffing ervan vragen overeenkomstig artikel 301, § 7, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek. Het is dan ook uitgesloten om de onderhoudsuitkering te verlengen zonder buitengewone omstandigheden.

Ten slotte verduidelijkt dit wetsvoorstel dat de verlenging wegens buitengewone omstandigheden binnen drie maanden vóór het verstrijken van de duur

(1) Vgl. F. APS, «Evaluatie en toekomstperspectieven van de Echtscheidingswet 2007. Het verhaal van het badwater en het kind ...», *RW*, 2009-2010, (1754), 1765.

(2) Senaev, P., «De wet van 27 april 2007 tot hervorming van het echtscheidingsrecht. Deel I. De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk», *T. Fam.*, 2007, (103), nr. 102; Swennen, F., «Hocus pocus alimentatie (art. 301 BW)», (noot onder Brussel 17 februari 2009), *T. Fam.*, 2009, (147), 155.

(3) Martens, I., «De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», in Senaev, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, nr. 103.

(4) Zie bijvoorbeeld: Geen begrenzing in de tijd: Rb. Luik 6 december 2007, *Act. dr. fam.*, 2008, 44, noot Carre, D.; *JLMB*, 2008, 347, PIRE, D.; Vred. Sint-Lambrechts-Woluwe 18 februari 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 182; Vred. Fontaine-l'Évêque 22 mei 2008, *JLMB* 2008, 1385; *Rev. trim. dr. fam.*, 2008, 1243; Uitdrukkelijke vermelding van de maximale duur: Luik 16 april 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 176; Brussel 5 juni 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 177; Vred. Geldenaken-Perwijs 2 april 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 431; Vermelding van een kortere periode: Rb. Aarlen 24 oktober 2008, *Rev. trim. dr. fam.*, 2009, 444.

(5) Zie bijvoorbeeld: Rb. Nijvel (7e k.) 13 mei 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 190.

(6) Vgl. Martens, I., «Twee jaar toepassing van het nieuwe alimentatierecht na EOO, met inbegrip van het overgangsrecht», *TBBR*, 2010, (55), 67.

de la période pour laquelle la pension alimentaire a été accordée. Les circonstances exceptionnelles doivent justifier une prorogation à la fin de la période pour laquelle la pension alimentaire a été accordée. Il s'agit en effet d'une solidarité appelée à disparaître et il y a lieu de déterminer si le créancier d'aliments ne dispose pas, au moment envisagé, de moyens d'existence suffisants pour couvrir ses besoins. Par exemple, le grand âge ou le mauvais état de santé ne peuvent pas justifier la prorogation de la période *ab initio* (1).

Le montant (réduit) de la pension alimentaire accordée en raison de la prorogation de la période pour circonstances exceptionnelles n'est pas modifié.

5. Adaptations techniques

La présente proposition de loi vise également à uniformiser davantage le régime des pensions alimentaires en alignant le régime d'indexation prévu à l'article 301, § 6, du Code civil sur le régime d'indexation inséré dans le nouvel article 203^{quater}, § 1er, du Code civil par la loi du 19 mars 2010 visant à promouvoir une objectivation du calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leurs enfants. Le montant de la pension alimentaire à verser après le divorce, fixée par convention, est également indexé automatiquement, sauf disposition contraire dans la convention.

Plusieurs modifications techniques sont en outre apportées à la lumière de la loi du 2 juin 2010 modifiant certaines dispositions du Code civil et du Code judiciaire en ce qui concerne la procédure de divorce. L'article 1257 du Code judiciaire a été abrogé en ce sens par la loi précitée et les paragraphes 1er et 9, alinéa 2, de l'actuel article 301 du Code civil doivent encore être adaptés en conséquence.

6. Sécurité juridique en matière de capitalisation

Une autre imprécision concerne le caractère définitif et irrévocable de la capitalisation de la pension alimentaire (article 301, § 8, du Code civil). La présente proposition de loi indique explicitement que la capitalisation est définitive et n'est plus susceptible de révision (2).

(1) Voir par exemple : Liège (10e Chambre) 16 avril 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 176 et *JLMB*, 2009, 124.

(2) Cf. Proposition de loi portant réforme du divorce (Marghem), DOC 53-0343/001, p. 15.

waarvoor de uitkering werd toegekend, moet aangevraagd worden. De buitengewone omstandigheden moeten een verlenging rechtvaardigen op het tijdstip van de beëindiging van de duur waarvoor de onderhoudsuitkering werd toegekend. Het betreft immers een uitdovende solidariteit en onderzocht moet worden of de onderhoudsgerechtigde op dat tijdstip niet over voldoende bestaansmiddelen beschikt om zijn staat van behoefte te dekken. Zo kan de hoge leeftijd of de zwakke gezondheidstoestand een verlenging van de duur *ab initio* niet rechtvaardigen (1).

Aan het (verlaagde) bedrag van de onderhoudsuitkering toegekend wegens de verlenging van de termijn omwille van buitengewone omstandigheden wordt niet geraakt.

5. Technische aanpassingen

Verder beoogt dit wetsvoorstel het systeem van onderhoudsuitkeringen meer uniform te maken door het systeem van indexering opgenomen in artikel 301, § 6, van het Burgerlijk Wetboek af te stemmen op het systeem van indexering ingevoegd in het nieuwe artikel 203^{quater}, § 1, van het Burgerlijk Wetboek door de wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen. Ook het bedrag van de onderhoudsuitkering na echtscheiding vastgelegd bij overeenkomst wordt automatisch geïndexeerd behoudens andersluidend beding in de overeenkomst.

Tevens worden een aantal technische wijzigingen aangebracht in het licht van de wet van 2 juni 2010 tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek wat de procedure inzake echtscheiding betreft. In die zin werd artikel 1257 van het Gerechtelijk Wetboek door voornoemde wet opgeheven en moeten de paragrafen 1 en 9, tweede lid, van artikel 301, van het Burgerlijk Wetboek nog dienovereenkomstig aangepast worden.

6. Rechtszekerheid met betrekking tot de omzetting in kapitaal

Een andere onduidelijkheid houdt verband met het definitieve en onherroepbare karakter van de omzetting van de uitkering door een kapitaal (artikel 301, § 8, van het Burgerlijk Wetboek). Dit voorstel verduidelijkt uitdrukkelijk dat de omzetting in kapitaal een definitieve omzetting is die onherroepelijk is (2).

(1) Zie bijvoorbeeld : Luik (10e k.) 16 april 2008, *Act. dr. fam.*, 2008, 176 en *JLMB*, 2009, 124.

(2) Vgl. Wetsvoorstel tot hervorming van de echtscheiding (Marghem), DOC 53-0343/001, blz. 15.

7. Le cohabitant légal est assimilé au cohabitant de fait en ce qui concerne la fin de l'obligation alimentaire

À l'heure actuelle, l'article 301, § 10, alinéa 2, du Code civil dispose que la pension prend définitivement fin en cas de remariage du bénéficiaire de la pension ou au moment où ce dernier fait une déclaration de cohabitation légale, sauf convention contraire des parties.

Une cohabitation légale ne peut toutefois pas être assimilée à un mariage. La cohabitation légale n'entraîne pas d'obligation alimentaire. Les cohabitants légaux doivent uniquement contribuer aux charges de la vie commune en proportion de leurs facultés (article 1477, § 3, du Code civil), ce qui n'est en rien comparable avec l'obligation alimentaire qui incombe aux conjoints (article 213 et article 217, alinéa 1er, du Code civil), et dont le respect peut être imposé par application de l'article 221 ou 223 du Code civil. Il convient en outre de souligner qu'une cohabitation légale peut également être conclue entre parents et alliés (par exemple, entre frères).

Pour cette raison, nous jugeons opportun de prévoir que, même si le créancier d'aliments fait une déclaration de cohabitation légale, le juge ne peut mettre fin à l'obligation alimentaire que lorsque le créancier d'aliments vit maritalement avec une autre personne (1).

8. Mesures destinées à favoriser le paiement effectif de la pension alimentaire

La présente proposition de loi vise également à accroître le recouvrement effectif des pensions alimentaires après le divorce.

D'une part, le système de l'autorisation de percevoir inséré à l'article 301, § 11, du Code civil est calqué sur le système tel qu'il existe pour la contribution alimentaire pour les enfants mineurs, et qui a encore été modifié récemment par la loi du 19 mars 2010. Ainsi, le juge est désormais tenu d'accorder l'autorisation lorsque le débiteur d'aliments s'est soustrait à son obligation de paiement des aliments en tout ou en partie, pour deux termes, consécutifs ou non, au cours des douze mois qui précèdent le dépôt de la requête

(1) Voir Martens, I., «De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», in Senaeve, P., Swennen, F. et Verschelden, G. (éd.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Anvers, Intersentia, 2008, (57), n° 120, p. 94-95 et les références citées; voir également Brouwers, J.-C., «Le nouvel article 301 du Code civil et le droit transitoire», *Div. Act.*, 2007, (110) 120.

7. De wettelijk samenwonende wordt op gelijke voet met de feitelijk samenwonende geplaatst wat de beëindiging van de onderhoudsplicht betreft

Actueel bepaalt artikel 301, § 10, tweede lid van het Burgerlijk Wetboek dat de uitkering definitief niet meer verschuldigd is in geval van een nieuw huwelijk van de uitkeringsgerechtigde of op het ogenblik waarop deze laatste een verklaring van wettelijke samenwoning doet, tenzij de partijen anders overeenkomen.

Een wettelijke samenwoning kan echter niet gelijk gesteld worden met een huwelijk. Het aangaan van een wettelijke samenwoning leidt niet tot een onderhoudsverplichting. Wettelijk samenwonenden dienen enkel bij te dragen in de lasten van de samenleving naar evenredigheid van hun mogelijkheden (artikel 1477, § 3, van het Burgerlijk Wetboek). Dit valt niet gelijk te stellen met de onderhoudsverplichting die geldt tussen echtgenoten (artikel 213 en artikel 217, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek) en die afdgedwongen kan worden bij toepassing van artikel 221 of 223 van het Burgerlijk Wetboek. Verder dient opgemerkt te worden dat een wettelijke samenwoning ook tussen bloed- en aanverwanten (bijvoorbeeld broers) kan afgesloten worden.

Om die reden achten indieners het wenselijk dat ook ingeval de onderhoudsgerechtigde een verklaring van wettelijke samenwoning doet, de rechter de onderhoudsverplichting slechts kan beëindigen ingeval de onderhoudsgerechtigde samenleeft met een andere persoon als waren zij gehuwd (1).

8. Maatregelen ter bevordering van een effectieve betaling

Dit wetsvoorstel beoogt ook de effectieve invordering van uitkeringen inzake levensonderhoud na echtscheiding te verhogen.

Eenzijds wordt het systeem van de ontvangstmachtiging ingevoegd in artikel 301, § 11, van het Burgerlijk Wetboek afgestemd op het systeem zoals dit bestaat voor de onderhoudsbijdrage voor minderjarige kinderen en recent nog werd gewijzigd door de wet van 19 maart 2010. Zo dient de rechter voortaan de machtiging toe te staan indien de onderhoudsplichtige zich gedurende twee, al dan niet opeenvolgende termijnen in de loop van twaalf maanden die aan het indienen van het verzoekschrift voorafgaan,

(1) Vgl. Martens, I., «De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting», in Senaeve, P., Swennen, F. en Verschelden, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, (57), nr. 120, blz. 94-95 en de aldaar aangehaalde verwijzingen; Zie ook Brouwers, J.-C., «Le nouvel article 301 du Code civil et le droit transitoire», *Div. Act.*, 2007, (110) 120.

sauf lorsque le juge en décide autrement en raison de circonstances exceptionnelles propres à la cause.

D'autre part, tout jugement ou arrêt qui statue sur une pension alimentaire après divorce doit désormais mentionner les données du Service des créances alimentaires, créé par la loi du 21 février 2003 créant un Service des créances alimentaires au sein du SPF Finances (nouvel article 1321/1, § 2, du Code judiciaire). Nous mettons également l'accent sur sa mission de récupération des pensions alimentaires dues. La loi du 19 mars 2010 a également introduit cette mesure pour la contribution alimentaire en faveur des enfants mineurs.

9. L'introduction d'une obligation de motivation spéciale

En vue d'assurer une transparence accrue, la présente proposition de loi vise à introduire une obligation de motivation spéciale pour la pension alimentaire après divorce, comme l'a fait la loi du 19 mars 2010 pour la contribution alimentaire en faveur des enfants mineurs. Le juge doit désormais motiver expressément les éléments suivants dans son jugement :

1° les revenus, charges et possibilités des époux que le juge a pris en compte lors de la détermination de la situation économique globale visée à l'article 301, § 2, alinéa 1er, du Code civil;

2° le montant qui couvre l'état de besoin visé à l'article 301, § 3, alinéa 1er, du Code civil;

3° l'appréciation de la dégradation significative de la situation économique visée à l'article 301, § 3, alinéa 2, du Code civil. On entend notamment par là que le juge doit également indiquer dans son jugement le montant permettant au créancier d'aliments de pouvoir assurer son existence dans des conditions équivalentes à celles qui existaient durant la vie commune;

4° le montant de l'augmentation de la pension alimentaire en cas de dégradation significative de la situation économique, visé à l'article 301, § 3, alinéa 2, du Code civil;

5° les éléments visés à l'article 301, § 3, alinéa 3, du Code civil, dont le juge a tenu compte lors de l'augmentation du montant de la pension alimentaire;

geheel of ten dele onttrokken heeft aan zijn verplichting tot betaling van de uitkering tot levensonderhoud uitgezonderd ingeval de rechter anders oordeelt, wegens uitzonderlijke omstandigheden eigen aan de zaak.

Anderzijds dienen voortaan in elk vonnis of arrest dat een uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding uitspreekt de gegevens van de Dienst voor Alimentatievorderingen, opgericht bij de wet van 21 februari 2003 tot oprichting van een Dienst voor alimentatievorderingen bij de FOD Financiën vermeld te worden (nieuw artikel 1321/1, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek). Tevens wordt gewezen op diens opdracht betreffende de invordering van verschuldigde onderhoudsuitkeringen. Ook deze maatregel werd ingevoerd voor de onderhoudsbijdrage voor minderjarige kinderen door de wet van 19 maart 2010.

9. De invoering van een bijzondere motiveringsplicht

Om de transparantie te verhogen wordt, net zoals de wet van 19 maart 2010 deze invoerde voor de onderhoudsbijdrage voor minderjarige kinderen, ook een bijzondere motiveringsplicht ingevoerd voor de onderhoudsuitkering na echtscheiding. De rechter dient voortaan volgende elementen uitdrukkelijk te motiveren in zijn vonnis :

1° de inkomsten, lasten en mogelijkheden van de echtgenoten die de rechter bij de bepaling van de globale economische situatie bedoeld in artikel 301, § 2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, in acht heeft genomen;

2° het bedrag dat de staat van behoefte dekt bedoeld in artikel 301, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek;

3° de beoordeling van de aanzienlijke terugval in de economische situatie bedoeld in artikel 301, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek. Hieronder wordt onder meer bedoeld dat de rechter ook het bedrag dat de uitkeringsgerechtigde in staat kan stellen in zijn bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven moet aangeven in zijn vonnis;

4° het bedrag waarmee de onderhoudsuitkering bij een aanzienlijke terugval van de economische situatie wordt verhoogd bedoeld in artikel 301, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek;

5° de elementen bedoeld in artikel 301, § 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, waarmee de rechter rekening heeft gehouden bij de verhoging van het bedrag van de onderhoudsuitkering;

6° le montant équivalent à un tiers des revenus du conjoint débiteur visé à l'article 301, § 3, alinéa 4, du Code civil;

7° la durée pour laquelle la pension a été octroyée.

10. Commission d'évaluation

La loi du 19 mars 2010 a institué une commission des contributions alimentaires, chargée d'établir des recommandations pour l'évaluation des frais résultant de l'article 203, § 1er, du Code civil et de la fixation de la contribution de chacun des père et mère conformément à l'article 203bis du Code civil. Chaque année, la commission évalue ces recommandations et adresse un avis à l'attention du ministre de la Justice et du ministre compétent pour les Familles, avant le 31 janvier de l'année qui suit l'année civile écoulée. Le ministre compétent pour les Familles transmet cet avis aux Chambres législatives fédérales, accompagné des commentaires des ministres mentionnés à l'alinéa précédent (article 1322, § 1er, du Code judiciaire).

La présente proposition vise à étendre les compétences de cette commission aux pensions alimentaires après divorce. Concrètement, cette commission sera aussi compétente pour formuler des recommandations concernant l'évaluation de la situation économique globale visée à l'article 301, § 2, alinéa 1er, du Code civil et l'augmentation de la pension alimentaire en cas de dégradation économique significative conformément à l'article 301, § 3, alinéa 4, du Code civil.

L'article 1322, § 3, du Code judiciaire prévoit en outre que le Roi peut fixer un mode de calcul destiné à faciliter la mise en œuvre de ces recommandations. Cette disposition reste uniquement d'application lors de l'évaluation de la pension alimentaire pour les enfants mineurs. Dans la pratique, il n'est pas nécessaire de déterminer, par arrêté royal, un mode de calcul uniforme pour la pension alimentaire après divorce.

11. Une obtention effective de données concernant les revenus

Les magistrats sont souvent confrontés à un manque de données nécessaires pour évaluer de manière objective le montant de la pension alimentaire. C'est d'autant plus vrai après l'adoption de la loi du 19 mars 2010 visant à promouvoir une objectivation du calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leurs enfants (*Moniteur belge* du 21 avril 2010). Souvent, les parties fournissent uniquement la fiche de rémunération du mois écoulé. Cela ne suffit

6° het bedrag dat gelijk is aan een derde van het inkomen van de uitkeringsplichtige echtgenoot bedoeld in artikel 301, § 3, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek;

7° de duur waarvoor de uitkering is toegekend.

10. Evaluatiecommissie

De wet van 19 maart 2010 voerde een evaluatiecommissie in voor onderhoudsbijdragen die aanbevelingen opstelt voor de begroting van de kosten voortvloeiende uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek en de vaststelling van de bijdrage van elk van de ouders overeenkomstig artikel 203bis van het Burgerlijk Wetboek. De commissie evalueert jaarlijks deze aanbevelingen en bezorgt een advies aan de minister van Justitie en de minister bevoegd voor de Gezinnen, vóór de 31e januari van het jaar volgend op het voorbije burgerlijke jaar. De bevoegde minister voor de Gezinnen legt dit advies neer in de federale wetgevende Kamers, aangevuld met de bemerkingen van de in het voorgaande lid genoemde minister (artikel 1322, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek).

Dit voorstel beoogt de bevoegdheden van deze commissie uit te breiden met uitkeringen tot levensonderhoud na echtscheiding. Concreet wordt deze commissie ook bevoegd om aanbevelingen op te stellen voor de beoordeling van de globale economische situatie bedoeld in artikel 301, § 2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek en de verhoging van de onderhoudsuitkering bij een aanzienlijke economische terugval overeenkomstig artikel 301, § 3, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1322, § 3 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt bovendien dat de Koning een berekeningswijze kan opstellen om de toepassing van deze aanbevelingen te vergemakkelijken. Deze bepaling blijft enkel van toepassing bij de begroting van de onderhoudsbijdrage voor de minderjarige kinderen. Er bestaat in de praktijk geen nood aan het bepalen bij koninklijk besluit van een uniforme berekeningswijze voor de onderhoudsuitkering na echtscheiding.

11. Een effectieve verkrijging van gegevens omtrent de inkomsten

Magistraten worden vaak geconfronteerd met een tekort aan gegevens nodig om de onderhoudsuitkering op een objectieve wijze te begroten. Dit geldt des te meer na de wet van 19 maart 2010 tot bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen (*Belgisch Staatsblad* van 21 april 2010). Dikwijls leveren partijen enkel de loonfiche van de afgelopen maand in. Dit volstaat evenwel niet om de onderhoudsuitkering

cependant pas pour évaluer la pension alimentaire de manière sérieuse. Le juge évalue alors la pension alimentaire au jugé. Parfois, l'affaire doit être reportée et une pension alimentaire provisionnelle doit être octroyée lorsque les parties ne sont pas d'accord sur les données relatives aux revenus. Cette situation n'est bien sûr pas satisfaisante. Les procédures s'éternisent et coûtent très cher.

En outre, le juge de paix ne peut pas demander au ministère public de recueillir des informations sur les revenus. En effet, il n'y a pas de ministère public près les justices de paix et le ministère public ne peut donc pas être informé de l'affaire (article 764, alinéa 1er, du Code judiciaire et article 872 du Code judiciaire). En ce qui concerne la production de pièces justificatives, c'est donc le droit commun qui est d'application (articles 877 à 882*bis* du Code judiciaire) (1).

Nous souhaitons résoudre ce problème en prévoyant que l'article 1253*quinquies* du Code judiciaire, qui permet d'exiger de manière plus ferme et sous peine de sanctions la communication de renseignements et de documents de nature à établir le montant des revenus et créances, s'applique à *tous les* litiges alimentaires (2). De ce fait, le juge peut même citer à comparaître personnellement un tiers qui ne coopère pas et, en cas de refus, infliger une amende sans préjudice des dommages et intérêts (article 926 du Code judiciaire) (3). Le juge peut également ordonner à une administration publique de lui fournir des renseignements sur les revenus et créances des époux, le secret imposé aux fonctionnaires de cette administration étant alors levé.

Cette compétence fera l'objet d'un nouvel article 1320/1 du Code judiciaire et s'exercera pour l'estimation de toutes les pensions alimentaires, donc aussi de celles pour les enfants.

12. Droit transitoire et entrée en vigueur

Conformément à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle (4), l'ancienne loi reste applicable à

(1) Voir Brouwers, S., « Wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen », *RW*, 2010-2011, (258), 259.

(2) Pour l'heure, cette disposition s'applique uniquement aux demandes fondées sur les articles 220, § 3, 221 et 223 du Code civil.

(3) Comp. Brouwers, S., « Wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen », *RW*, 2010-2011, (258), 259.

(4) Cour constitutionnelle, 28 octobre 2010, n° 119/2010, www.courconstitutionnelle.be.

op een ernstige wijze te begroten. De rechter begroot alsdan de onderhoudsuitkering met de natte vinger. Soms moet de zaak uitgesteld worden en een provisionele onderhoudsuitkering toegekend worden ingeval partijen niet akkoord gaan over de inkomstgegevens. Dit is uiteraard geen bevredigende situatie. Procedures slepen aan en kosten veel geld.

Voorts kan de vrederechter aan het openbaar ministerie niet vragen inlichtingen over de inkomsten in te winnen. Er is immers geen openbaar ministerie bij de vredegerichten en het kan bijgevolg ook niet in kennis gesteld worden van de zaak (artikel 764, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 872 van het Gerechtelijk Wetboek). Met betrekking tot de overlegging van bewijsstukken geldt aldus het gemene recht (artikelen 877 tot 882*bis* van het Gerechtelijk Wetboek) (1).

Indieners willen aan deze problematiek tegemoet komen door artikel 1253*quinquies* van het Gerechtelijk Wetboek dat op een meer doortastende wijze en met behulp van sancties het mededelen van inlichtingen en het overleggen van bewijsstukken met betrekking tot de inkomsten en schuldvorderingen mogelijk maakt toepasselijk te verklaren op alle (2) onderhoudsgeschillen. Hierdoor kan de rechter zelfs een niet-meewerkende derde persoonlijk laten verschijnen en, bij weigering, een geldboete opleggen onverminderd een schadevergoeding (artikel 926 van het Gerechtelijk Wetboek) (3). Verder kan de rechter ook aan het openbaar bestuur bevelen hem gegevens te verstrekken over de inkomsten en schuldvorderingen van de echtgenoten. De ambtenaren van het bestuur zijn alsdan ontslagen van hun plicht tot geheimhouding.

Deze bevoegdheid wordt opgenomen in een nieuw artikel 1320/1 van het Gerechtelijk Wetboek en zal gelden bij de begroting van alle onderhoudsuitkeringen dus ook deze voor de kinderen.

12. Overgangsrecht en inwerkingtreding

In overeenstemming met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (4) wordt bepaald dat de oude wet

(1) Zie Brouwers, S., « Wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen », *RW*, 2010-2011, (258), 259.

(2) Actueel is deze bepaling enkel van toepassing op vorderingen die aanhangig zijn op grond van artikelen 220, § 3, 221 en 223 van het Burgerlijk Wetboek.

(3) Vgl. Brouwers, S., « Wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen », *RW*, 2010-2011, (258), 259.

(4) GwH 28 oktober 2010, nr. 119/2010, www.grondwettelijkhof.be.

toutes les demandes introduites dans le cadre d'une procédure visant l'obtention d'une pension alimentaire après un divorce fondé sur l'article 301 du Code civil avant l'entrée en vigueur de la loi proposée, tant qu'un jugement définitif n'a pas été prononcé, ainsi qu'aux demandes reconventionnelles introduites après l'entrée en vigueur de la loi proposée.

Pour ce qui est de l'indexation automatique du montant de la pension alimentaire après divorce prévue dans une convention, il est à noter que les règles générales en matière de droit transitoire sont d'application. Sauf stipulation contraire, l'indexation automatique ne s'applique pas aux conventions conclues avant l'entrée en vigueur de la loi proposée.

Afin d'accorder aux praticiens du droit le temps suffisant pour prendre connaissance des modifications proposées, il est prévu que la loi proposée n'entrera en vigueur que le premier jour du quatrième mois qui suit celui de sa publication au *Moniteur belge*.

*
* *

van toepassing blijft op alle vorderingen die zijn ingeleid in het kader van een procedure tot het bekomen van een onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek vóór de inwerkingtreding van deze wet, zolang geen eindvonnis is uitgesproken als op de tegenvorderingen die zijn ingediend na de inwerkingtreding van deze wet.

Wat de automatische indexering van het bedrag van de onderhoudsuitkering na echtscheiding vervat in een overeenkomst betreft dient opgemerkt te worden dat de algemene regels inzake overgangsrecht van toepassing zijn. Voor overeenkomsten afgesloten vóór de inwerkingtreding van deze wet geldt de automatische indexering niet tenzij anders bedongen.

Teneinde de rechtspraktijk voldoende tijd te laten om kennis te nemen van deze wijzigingen, wordt bepaald dat deze wet pas in werking treedt op de eerste dag van de vierde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

Sabine de BETHUNE.
Peter VAN ROMPUY.

*
* *

PROPOSITION DE LOI**CHAPITRE 1er****Disposition générale**Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

CHAPITRE 2**Modifications du Code civil**

Art. 2

Dans l'article 301 du Code civil, modifié en dernier lieu par la loi du 2 juin 2010, les modifications suivantes sont apportées :

1° le paragraphe 1er est remplacé par ce qui suit :

« § 1er. Les époux peuvent convenir à tout moment de la pension alimentaire éventuelle, du montant de celle-ci et des modalités selon lesquelles le montant convenu pourra être revu. »;

2° Le paragraphe 2, alinéa 1er, est complété comme suit :

« L'état de besoin existe en cas de déséquilibre dans la situation économique globale personnelle des conjoints. La situation économique globale est évaluée à l'aide du capital constitué au cours du mariage, des revenus, des charges et des possibilités des conjoints. »;

3° le paragraphe 3 est remplacé par ce qui suit :

« § 3. Le tribunal fixe le montant de la pension alimentaire qui doit couvrir au moins d'état de besoin du bénéficiaire. L'état de besoin du bénéficiaire est évalué sur la base des conditions de vie normales dans lesquelles il vivait en raison de sa situation sociale.

Le tribunal peut majorer le montant de la pension alimentaire, en cas de dégradation significative de la situation économique du bénéficiaire, jusqu'à un montant qui permette au bénéficiaire d'assurer son existence dans des conditions équivalentes à celles qui existaient durant la vie commune.

En cas d'augmentation, le juge tient compte de la durée du mariage, de l'âge des parties et de leur comportement durant le mariage quant à l'organisation

WETSVOORSTEL**HOOFDSTUK 1****Algemene bepaling**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2**Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek**

Art. 2

Artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek, laatst gewijzigd bij de wet van 2 juni 2010, wordt gewijzigd als volgt :

1° Paragraaf 1 wordt vervangen als volgt :

« § 1. De echtgenoten kunnen op elk ogenblik overeenkomen omtrent de eventuele uitkering tot levensonderhoud, het bedrag ervan en de nadere regels volgens welke het overeengekomen bedrag zal kunnen worden herzien. »;

2° Paragraaf 2, eerste lid, wordt aangevuld als volgt :

« De behoefte bestaat bij een onevenwicht in de persoonlijke globale economische situatie van de echtgenoten. De globale economische situatie wordt beoordeeld aan de hand van het kapitaal opgebouwd tijdens het huwelijk, de inkomsten, lasten en mogelijkheden van de echtgenoten. »;

3° Paragraaf 3 wordt vervangen als volgt :

« § 3. De rechtbank stelt het bedrag van de onderhoudsuitkering vast die ten minste de staat van behoefte van de uitkeringsgerechtigde moet dekken. De staat van behoefte van de uitkeringsgerechtigde wordt beoordeeld op grond van de normale levensomstandigheden waarin hij wegens zijn sociale situatie verkeerde.

De rechtbank kan het bedrag van de onderhoudsuitkering verhogen bij een aanzienlijke terugval van de economische situatie van de uitkeringsgerechtigde tot het bedrag dat de uitkeringsgerechtigde in staat kan stellen in zijn bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven.

Bij een eventuele verhoging houdt de rechter rekening met de duur van het huwelijk, de leeftijd van partijen en hun gedrag tijdens het huwelijk inzake

de leurs besoins et à la prise en charge des enfants pendant la vie commune ou après celle-ci. Le juge peut décider, le cas échéant, que la pension sera dégressive et déterminer dans quelle mesure elle le sera.

La pension alimentaire ne peut excéder le tiers des revenus du conjoint débiteur et sera au maximum égale au montant pouvant permettre au bénéficiaire d'assurer son existence dans des conditions équivalentes à celles dont il bénéficiait durant la vie commune. Par revenus, il y a lieu d'entendre: les revenus de toute nature, sous déduction des charges fiscales et sociales qui les grèvent et des frais professionnels et autres nécessaires pour les obtenir ou les conserver et de la contribution alimentaire qui incombe au conjoint débiteur en vertu des articles 203, 203*bis*, 336 ou 353-14 du présent Code ou de l'engagement pris en vertu de l'article 1288, alinéa 1er, 3°, du Code judiciaire ou d'une convention notariée ou homologuée en ce qui concerne la contribution alimentaire en faveur de l'enfant ou des enfants du débiteur d'aliments.»;

4° Dans le paragraphe 4, les modifications suivantes sont apportées :

a) L'alinéa 1er est complété par ce qui suit :

«Cette durée commence à courir à compter du moment où le jugement ou l'arrêt prononçant le divorce est coulé en force de chose jugée.»;

b) Dans l'alinéa 2, les mots « , constatées dans les trois mois qui précèdent l'expiration de la durée pour laquelle la contribution a été accordée » sont insérés après les mots « En cas de circonstances exceptionnelles ».

5° Le paragraphe 6 est remplacé par ce qui suit :

«§ 6. La contribution alimentaire déterminée en vertu du présent article, et fixée soit par jugement conformément à l'article 1321 du Code judiciaire, soit par convention, est adaptée de plein droit aux fluctuations de l'indice des prix à la consommation.

Cette contribution de base est liée à l'indice des prix à la consommation du mois précédant le mois au cours duquel le jugement déterminant la contribution alimentaire est prononcé, à moins que le juge n'en décide autrement. Tous les douze mois, le montant de la contribution est adapté de plein droit en fonction de la hausse ou de la baisse de l'indice des prix à la consommation du mois correspondant.

Le juge peut toutefois appliquer une autre formule d'adaptation de la contribution alimentaire. Les parties peuvent également déroger, par convention, à cette formule d'adaptation.»;

de organisatie van hun noden en het ten laste nemen van de kinderen tijdens het samenleven of daarna. De rechter kan indien nodig beslissen dat de uitkering degressief zal zijn en in welke mate.

De onderhoudsuitkering mag niet hoger liggen dan een derde van het inkomen van de uitkeringsplichtige echtgenoot en mag maximaal gelijk zijn aan het bedrag dat de uitkeringsgerechtigde in staat kan stellen in zijn bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven. Onder inkomen wordt verstaan : inkomsten van allerlei aard, na aftrek van de erop verschuldigde fiscale en sociale lasten, van de beroeps- en andere kosten die noodzakelijk zijn om ze te verkrijgen of te behouden en van de onderhoudsbijdrage die de uitkeringsplichtige echtgenoot opgelegd is bij de artikelen 203, 203*bis*, 336 of 353-14 van dit Wetboek of de krachtens artikel 1288, eerste lid, 3° van het Gerechtelijk Wetboek of de krachtens een notariële of gehomologeerde overeenkomst aangegane verbintenis met betrekking tot de onderhoudsbijdrage voor het kind of de kinderen van de onderhoudsplichtige.»;

4° Paragraaf 4 wordt gewijzigd als volgt :

a) Aan het eerste lid wordt toegevoegd :

«Deze duur begint te lopen vanaf het tijdstip waarop het vonnis of arrest dat de echtscheiding uitspreekt in kracht van gewijsde treedt.»;

b) In het tweede lid worden de woorden « vastgesteld binnen drie maanden vóór het verstrijken van de duur waarvoor de uitkering werd toegekend, » ingevoegd na de woorden « In geval van buitengewone omstandigheden ».

5° Paragraaf 6 wordt vervangen als volgt :

«§ 6. De krachtens dit artikel bepaalde uitkering tot levensonderhoud, vastgesteld hetzij bij vonnis overeenkomstig artikel 1321/1 van het Gerechtelijk Wetboek, hetzij bij overeenkomst, wordt van rechtswege aangepast aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

Deze basisbijdrage is gebonden aan het indexcijfer van de consumptieprijzen van de maand die voorafgaat aan de maand waarin het vonnis dat de onderhoudsuitkering bepaalt, wordt uitgesproken, tenzij de rechter er anders over beslist. Om de twaalf maanden wordt het bedrag van de uitkering van rechtswege aangepast in verhouding tot de verhoging of de verlaging van het indexcijfer van de consumptieprijzen van de overeenstemmende maand.

De rechter kan nochtans een andere formule toepassen voor de aanpassing van de onderhoudsuitkering. De partijen kunnen eveneens bij overeenkomst afwijken van deze aanpassingsformule.»;

6° Le paragraphe 8 est complété par ce qui suit;

«La capitalisation est définitive et n'est plus susceptible de révision.»;

7° Au paragraphe 9, alinéa 2, les mots «aux conditions fixées par l'article 1257 du Code judiciaire» sont supprimés;

8° Dans le paragraphe 10, alinéa 2, les mots «ou au moment où ce dernier fait une déclaration de cohabitation légale» sont abrogés;

9° Le paragraphe 11 est remplacé par ce qui suit :

«À défaut pour le débiteur d'aliments de satisfaire à l'obligation de paiement imposée par le juge en application du présent article ou à l'engagement pris en vertu d'une convention notariée ou homologuée entre parties, le créancier d'aliments peut, sans préjudice du droit des tiers, pour la fixation du montant et pour l'exécution du jugement, se faire autoriser à percevoir, à l'exclusion dudit débiteur, dans les conditions et les limites que le jugement fixe, les revenus de celui-ci ou toute autre somme à lui due par un tiers ainsi qu'à recevoir les revenus ou biens gérés, conformément à leur régime matrimonial, par le débiteur d'aliments.

En tout état de cause, le juge accorde l'autorisation lorsque le débiteur d'aliments s'est soustrait à son obligation de paiement de la contribution alimentaire en tout ou en partie, pour deux termes, consécutifs ou non, au cours des douze mois qui précèdent le dépôt de la requête, sauf lorsque le juge en décide autrement en raison de circonstances exceptionnelles propres à la cause.

La procédure et les pouvoirs du juge sont réglés selon les articles 1253ter à 1253^{quinquies} du Code judiciaire.

Le jugement est opposable à tous tiers débiteurs actuels ou futurs sur la notification que leur en fait le greffier par pli judiciaire à la requête du demandeur.

Lorsque le jugement cesse de produire ses effets, les tiers débiteurs en sont informés par le greffier par pli judiciaire.

La notification faite par le greffier indique le montant que le tiers débiteur doit payer ou cesser de payer.».

6° Paragraaf 8 wordt aangevuld als volgt :

«De omzetting in kapitaal is definitief en kan niet meer herzien worden.»;

7° In het tweede lid van paragraaf 9 worden de woorden «met inachtneming van de in artikel 1257 van het Gerechtelijk Wetboek gestelde voorwaarden» opgeheven;

8° In het tweede lid van paragraaf 10 worden de woorden «of op het ogenblik waarop deze laatste een verklaring van wettelijke samenwoning doet» opgeheven;

9° Paragraaf 11 wordt vervangen als volgt :

«§ 11. Indien de uitkeringsplichtige zijn verplichting tot betaling opgelegd door de rechter bij toepassing van dit artikel of de krachtens een notariële of gehomologeerde overeenkomst tussen partijen aangegane verbintenis niet nakomt, kan de uitkeringsgerechtigde, onverminderd het recht van derden, zich voor de vaststelling van het bedrag en voor de tenuitvoerlegging van het vonnis doen machtigen om, met uitsluiting van voornoemde uitkeringsplichtige, onder de voorwaarden en binnen de grenzen door het vonnis gesteld, de inkomsten van deze laatste of iedere andere hem door een derde verschuldigde geldsom te ontvangen en de uitkeringsgerechtigde toestaan de inkomsten of goederen die de uitkeringsplichtige overeenkomstig hun huwelijksstelsel beheert, in ontvangst te nemen.

In alle geval staat de rechter de machtiging toe indien de onderhoudsplichtige zich gedurende twee, al dan niet opeenvolgende termijnen in de loop van twaalf maanden die aan het indienen van het verzoekschrift voorafgaan, geheel of ten dele onttrokken heeft aan zijn verplichting tot betaling van de uitkering tot levensonderhoud uitgezonderd ingeval de rechter anders oordeelt, wegens uitzonderlijke omstandigheden eigen aan de zaak.

De rechtspleging en de bevoegdheden van de rechter worden geregeld volgens de artikelen 1253ter tot 1253^{quinquies} van het Gerechtelijk Wetboek.

Het vonnis kan worden tegengeworpen aan alle tegenwoordige of toekomstige derden-schuldnaars, na kennisgeving door de griffier bij gerechtsbrief op verzoek van de eiser.

Wanneer het vonnis ophoudt gevolg te hebben, geeft de griffier daarvan bericht aan derden-schuldnaars bij gerechtsbrief.

De griffier vermeldt in zijn kennisgeving wat de derdeschuldnaar moet betalen of ophouden te betalen.».

CHAPITRE 3**Modifications du Code judiciaire**

Art. 3

Dans le Code judiciaire, il est inséré un article 1320/1 rédigé comme suit :

« Art. 1320/1. Le juge saisi d'une demande en allocation, majoration, réduction ou suppression de pension alimentaire peut ordonner aux parties intéressées et même aux tiers, la communication de tous renseignements et documents de nature à établir le montant des revenus et créances des parties intéressées; s'il n'est pas donné suite par le tiers à la réquisition du juge dans le délai qu'il détermine ou si les renseignements donnés apparaissent incomplets ou inexacts, le juge peut, par jugement motivé, ordonner la comparution du tiers à la date qu'il fixe. Le greffier convoque le tiers par pli judiciaire et joint à la convocation une copie du jugement.

Le tiers défaillant ou se refusant à fournir les renseignements demandés est passible des sanctions prévues à l'article 926; la convocation reproduit à peine de nullité la phrase précédente et le texte de l'article 926.

Lorsque le juge ordonne à une administration publique de lui fournir des renseignements sur les revenus et créances des époux, le secret imposé aux fonctionnaires de cette administration est levé. »

Art. 4

Dans le même Code, il est inséré un article 1321/1 rédigé comme suit :

« Art. 1321/1. § 1er. Sauf accord des parties quant au montant de la pension alimentaire, toute décision judiciaire, fixant une pension alimentaire en vertu de l'article 301 du Code civil, indique les éléments suivants :

1° les revenus, charges et possibilités des époux que le juge a pris en compte lors de la détermination de la situation économique globale visée à l'article 301, § 2, alinéa 1er, du Code civil;

2° le montant qui couvre l'état de besoin visé à l'article 301, § 3, alinéa 1er, du Code civil;

HOOFDSTUK 3**Wijzigingen in het Gerechtelijk Wetboek**

Art. 3

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 1320/1 ingevoegd, luidende :

« Art. 1320/1. De rechter bij wie een vordering tot toekenning, verhoging, verlaging of afschaffing van de uitkering tot levensonderhoud aanhangig is, kan aan de betrokken partijen en zelfs aan derden bevelen hem alle inlichtingen en bescheiden te verstrekken, waaruit het bedrag van de inkomsten en schuldvorderingen van de betrokken partijen kan blijken; geeft de derde aan de vordering van de rechter binnen de door hem gestelde termijn geen gevolg of lijken de verstrekte inlichtingen onvolledig of onjuist te zijn, dan kan de rechter bij een met redenen omkleed vonnis de verschijning van de derde bevelen op een dag die hij bepaalt. De griffier roept de derde op bij gerechtsbrief en voegt bij de oproepingsbrief een afschrift van het vonnis.

De sancties bepaald in artikel 926 kunnen worden toegepast op de derde die niet verschijnt of weigert de gevraagde inlichtingen te verstrekken. In de oproepingsbrief wordt, op straffe van nietigheid, de voorgaande volzin opgenomen, alsook de tekst van artikel 926.

Wanneer de rechter aan een openbaar bestuur beveelt hem gegevens te verstrekken over de inkomsten en schuldvorderingen van de echtgenoten, zijn de ambtenaren van het bestuur ontslagen van hun plicht tot geheimhouding. »

Art. 4

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 1321/1 ingevoegd, luidende :

« Art. 1321/1. § 1. Behoudens akkoord van de partijen over het bedrag van de uitkering tot levensonderhoud, vermeldt elke rechterlijke beslissing die de uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding vaststelt op grond van artikel 301, van het Burgerlijk Wetboek volgende elementen :

1° de inkomsten, lasten en mogelijkheid van de echtgenoten die de rechter bij de bepaling van de globale economische situatie bedoeld in artikel 301, § 2, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek, in acht heeft genomen;

2° het bedrag dat de staat van behoefte dekt bedoeld in artikel 301, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek;

3° l'appréciation de la dégradation significative de la situation économique visée à l'article 301, § 3, alinéa 2, du Code civil;

4° le montant de l'augmentation de la pension alimentaire en cas de dégradation significative de la situation économique, visé à l'article 301, § 3, alinéa 2, du Code civil;

5° les éléments visés à l'article 301, § 3, alinéa 3, du Code civil, dont le juge a tenu compte lors de l'augmentation du montant de la pension alimentaire;

6° le montant équivalent à un tiers des revenus du conjoint débiteur visé à l'article 301, § 3, alinéa 4, du Code civil;

7° la durée pour laquelle la pension a été octroyée.

§ 2. Le jugement ou l'arrêt mentionne les coordonnées du Service des créances alimentaires, créé par la loi du 21 février 2003 créant un Service des créances alimentaires auprès du Service public fédéral (SPF) Finances, et rappelle ses missions en matière de récupération de pensions alimentaires dues.»

Art. 5

Dans l'article 1322 du même Code, inséré par la loi du 19 mars 2010, les modifications suivantes sont apportées :

1° le paragraphe 1er, alinéa 1er est remplacé par ce qui suit : « § 1er. Il est institué une commission des contributions alimentaires, chargée d'établir des recommandations pour l'évaluation des frais résultant de l'article 203, § 1er, du Code civil, la fixation de la contribution de chacun des père et mère conformément à l'article 203*bis* du Code civil, l'appréciation de la situation économique globale conformément à l'article 301, § 2, alinéa 1er, du Code civil et l'augmentation de la pension alimentaire en cas de dégradation significative de la situation économique conformément à l'article 301, § 3, alinéa 4, du Code civil. »;

2° dans le paragraphe 3, les mots « pour l'évaluation des frais résultant de l'article 203, § 1er, du Code civil et la fixation de la contribution de chacun des père et mère conformément à l'article 203*bis* du Code civil » sont ajoutés après les mots « des recommandations visées au paragraphe 1er ».

3° de beoordeling van de aanzienlijke terugval in de economische situatie bedoeld in artikel 301, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek;

4° het bedrag waarmee de onderhoudsuitkering bij een aanzienlijke terugval van de economische situatie wordt verhoogd bedoeld in artikel 301, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek;

5° de elementen bedoeld in artikel 301, § 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, waarmee de rechter rekening heeft gehouden bij de verhoging van het bedrag van de onderhoudsuitkering;

6° het bedrag dat gelijk is aan een derde van het inkomen van de uitkeringsplichtige echtgenoot bedoeld in artikel 301, § 3, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek;

7° de duur waarvoor de uitkering is toegekend.

§ 2. Het vonnis of arrest vermeldt de gegevens van de Dienst voor Alimentatievorderingen, opgericht bij de wet van 21 februari 2003 tot oprichting van een Dienst voor alimentatievorderingen bij de Federale Overheidsdienst (FOD) Financiën, en wijst op diens opdracht betreffende de invordering van verschuldigde onderhoudsuitkeringen.»

Art. 5

Artikel 1322 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 19 maart 2010, wordt gewijzigd als volgt :

1° In paragraaf 1 worden de woorden « en uitkeringen tot levensonderhoud na echtscheiding » ingevoegd na de woorden « een commissie voor onderhoudsbijdragen » en worden de woorden « , de beoordeling van de globale economische situatie overeenkomstig artikel 301, § 2, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek en de verhoging van de onderhoudsuitkering bij een aanzienlijke economische terugval overeenkomstig artikel 301, § 3, vierde lid van het Burgerlijk Wetboek. » ingevoegd na de woorden « artikel 203*bis* van het Burgerlijk Wetboek. »;

2° In paragraaf 3 worden de woorden « voor de begroting van de kosten voortvloeiende uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek en de vaststelling van de bijdrage van elk van de ouders overeenkomstig artikel 203*bis* van het Burgerlijk Wetboek » ingevoegd na de woorden « van de in paragraaf 1 bedoelde aanbevelingen ».

CHAPITRE 4**Droit transitoire**

Art. 6

L'ancienne loi reste applicable à toutes les demandes introduites dans le cadre d'une procédure d'obtention d'une pension alimentaire après un divorce en vertu de l'article 301 du Code civil avant l'entrée en vigueur de la présente loi, tant qu'un jugement définitif sur les demandes reconventionnelles introduites après l'entrée en vigueur de la présente loi n'a pas été prononcé.

CHAPITRE 5**Entrée en vigueur**

Art. 7

La présente loi entre en vigueur le premier jour du quatrième mois qui suit celui de sa publication au *Moniteur belge*.

19 mai 2011.

HOOFDSTUK 4**Overgangsrecht**

Art. 6

De oude wet blijft van toepassing op alle vorderingen die zijn ingeleid in het kader van een procedure tot het bekomen van een onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek vóór de inwerkingtreding van deze wet, zolang geen eindvonnis is uitgesproken als op de tegenvorderingen die zijn ingediend na de inwerkingtreding van deze wet.

HOOFDSTUK 5**Inwerkingtreding**

Art. 7

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de vierde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

19 mei 2011.

Sabine de BETHUNE.
Peter VAN ROMPUY.